

Francesc: "Ara és temps de diàleg obert"

Dij, 12/09/2013 per Catalunya Religió

(CR) Reproduïm íntegrament la traducció de la carta que d'una manera poc habitual el [papa Francesc](#) ha enviat al periodista Eugenio Scalfari. El fundador de [La Repubblica](#), capçalera de referència del centreesquerra italià, va escriure aquest estiu dos articles sobre fe i laïcitat amb diverses preguntes adreçades al papa. Aquest dimecres, el diari [va publicar la resposta](#) que va enviar el papa. És una [aposta del diàleg](#) sense cap limitació amb els qui se senten allunyats de la fe amb idees molt rellevants sobre el sentit de la fe i la presència dels cristians en el món.

El papa Francesc reflexiona sobre la seva fe en una carta oberta al diari *La Repubblica*

Benvolgut Dr. Scalfari,

Amb gran cordialitat, si bé només a grans trets, voldria intentar amb aquesta carta respondre a la que, des de les pàgines de *La Repubblica*, m'ha volgut dirigir el [7 de juliol](#) amb un seguit de reflexions personals seves, que després ha enriquit a les pàgines del mateix diari el [7 d'agost](#).

Li agraeixo, sobretot, l'atenció amb què ha volgut llegir l'encíclica "[Lumen fidei](#)". Aquesta, de fet, en la voluntat del meu estimat Predecessor, Benet XVI, que l'ha concebut i en gran mesura redactat, i de qui, amb gratitud, l'he heretat, està dirigida no només a confirmar en la fe de Jesucrist a aquells que ja es reconeixen en ella, sinó també a obrir un diàleg sincer i rigorós amb qui, com vostè, es defineix "un no creient des de fa anys interessat i fascinat per l'ensenyament de Jesús de Natzaret".

Crec que és sens dubte positiu, no només per a cadascú de nosaltres com a individus sinó també per a tota la societat en què vivim, que ens aturem a dialogar sobre una realitat tan superior com és la fe, que evoca l'ensenyament i la figura de Jesús. Penso que hi ha, en particular, dues circumstàncies que avui dia fan

necessari i precions aquest diàleg.

Un diàleg que constitueix a més, com és sabut, un dels objectius principals del Concili Vaticà II, convocat per Joan XXIII, i pel ministeri dels papes que, des de la seva sensibilitat i aportació particular, han seguit des de llavors el camí traçat pel Concili.

La primera circumstància -com es desprèn de les pàgines inicials de l'Encíclica- deriva del fet que, al llarg dels segles de la modernitat, s'ha assistit a una paradoxa: la fe cristiana, expressada des dels orígens com a novetat i incidència sobre la vida de l'home justament a través del símbol de la llum, ha estat sovint etiquetada com la foscor de la superstició que s'oposa a la llum de la raó. D'aquesta manera, entre l'Església i la cultura d'inspiració cristiana, d'una banda, i la cultura moderna de matriu il·luminista, per l'altra, s'ha generat una incomunicació. Ara és temps, i precisament el Vaticà II ha inaugurat aquest cicle, d'iniciar un diàleg obert i sense preconceptes que reobri les portes a una seriosa i fecunda trobada.

La segona circumstància, per qui busca ser fidel al do de seguir Jesús en la llum de la fe, deriva del fet que aquest diàleg no és un accessori secundari de l'existència del creient: sinó que és una expressió íntima i indispensable. Permeteu-me que citi una afirmació de l'encíclica que considero molt important: ja que la veritat que la fe testimonia és la veritat de l'amor -on s'hi remaca- "resulta clar així que la fe no és intransigent, sinó que creix en la convivència que respecta a l'altre. El creient no és arrogant, al contrari, la veritat el fa humil, sabent que, més que posseir-la, és ella qui l'abraça i el posseeix. Enlloc de fer-nos intolerants, la seguretat de la fe ens posa en camí i fa possible el testimoni i el diàleg amb tots." (n. 34). Aquest és l'esperit que anima les paraules que avui li escric.

La fe, per a mi, neix de la trobada amb Jesús. Una trobada personal, que ha tocat el meu cor i ha donat un nou rumb i sentit a la meua existència. I, alhora, una trobada que ha estat possible gràcies a la comunitat de fe en la qual he viscut i que al seu torn m'ha permès accedir a la intel·ligència de les sagrades escriptures, a la vida nova que com aigua fluent brolla de Jesús a través dels Sagraments, a la fraternitat amb tots i al servei dels pobres, veritable imatge del Senyor. Sense l'Església -creieu-me- no hauria pogut trobar a Jesús, bé sabent que aquest immens do de la fe reposa en el fràgil vas d'argila de la nostra humanitat.

Doncs, és precisament a partir d'aquí, d'aquesta experiència de fe personal viscuda a l'Església, que em trobo a gust escoltant les seves preguntes i buscant, juntament amb vostè, els viaranyes que ens permetin, potser, començar a caminar un tros de camí plegats.

Em disculpo per no seguir punt per punt els raonaments que vostè em proposa en el seu editorial del 7 de juliol. Em sembla més fructífer -o diguem-ne més natural- tocar directament l'essència de les seves consideracions. No torno tampoc a proposar la modalitat expositiva de l'Encíclica, en la qual vostè assenyala la falta d'una secció dedicada expressament a l'experiència històrica de Jesús de Natzaret.

Observo només, per començar, que una anàlisi d'aquest tipus no és secundària. Es tracta en efecte, seguint la lògica que guia l'Encíclica, de focalitzar l'atenció sobre el significat del que Jesús ha dit i ha fet i d'aquesta manera, en definitiva, sobre el que Jesús ha estat i és per a nosaltres. La carta de sant Pau i l'Evangeli de sant

Joan, als quals es fa especial referència a l'encíclica, es basen en el sòlid fonament del ministeri messiànic de Jesús de Natzaret que arriba a la seva culminació resolutiva en la Pasqua de mort i resurrecció.

Per tant, cal confrontar-se amb Jesús, diria, en la concreció i aspror de les seves vicissituds, tal com ens les narra sobretot el més antic dels Evangelis, el de sant Marc. Es constata aquí que l'"escàndol" que la paraula i els actes de Jesús provoquen al seu voltant deriven de la seva extraordinària "autoritat": una paraula, aquesta, registrada ja en l'Evangelí de sant Marc, però de difícil traducció. La paraula grega és "exousia", que literalment fa referència a allò que "prové de l'ésser", que és. No es tracta de quelcom exterior o d'alguna cosa forçada, sinó d'alguna cosa que sorgeix de dins i que s'imposa per si mateix. De fet, Jesús commou, desplaça, innova a partir -ell mateix ho diu- de la seva relació amb Déu, anomenat familiarment "Abbà", qui li confereix aquesta "autoritat" perquè ell la faci servir en favor dels homes.

Així Jesús predica "com un que té autoritat", guareix, crida els seus deixebles a seguir-lo, perdona... coses que, en l'Antic Testament, són de Déu i només de Déu. La pregunta més recurrent en l'Evangelí de sant Marc, "Qui és aquest que...?", i que es refereix a la identitat de Jesús, neix de la constatació d'una autoritat diferent de la del món, una autoritat que no té com a fi exercitar un poder sobre els altres, sinó servir-los, donar-los llibertat i plenitud de vida. Arribant al punt de posar en joc la pròpia vida, al punt d'experimentar la incomprensió, la traïció, el rebuig, al punt de ser condemnat a mort, de caure en l'estat d'abandó en la creu. Però Jesús roman fidel a Déu, fins a la mort.

I és precisament en aquest moment -com exclama el centurió romà al peu de la creu, en l'Evangelí de sant Marc- en què Jesús es mostra, paradoxalment com el Fill de Déu! Fill d'un Déu que és amor i que vol, amb tot el seu ésser, que l'home, que cada home, es descobreixi i visqui també com el seu veritable fill. Això, per a la fe cristiana, és la confirmació del fet que Jesús ha ressuscitat: no per triomfar sobre qui ho havia rebutjat, sinó per provar que l'amor de Déu és més fort que la mort, el perdó de Déu és més fort que qualsevol pecat, i que val la pena emprar la pròpia vida, fins l'últim, per testimoniar aquest immens do.

La fe cristiana creu això: que Jesús és el Fill de Déu que va venir a donar la vida per obrir-nos a tots el camí de l'amor. Per tant, té vostè raó, il·lustre Dr. Scalfari, quan veu en l'encarnació del Fill de Déu el fonament de la fe cristiana. Ja Tertulià escrivia "caro cardo salutis", la carn (de Crist) és el fonament de la salvació. Per que l'encarnació, és a dir, el fet que el Fill de Déu hagi vingut en la nostra carn i hagi compartit alegries i dolors, victòries i derrotes de la nostra existència, fins al crit a la creu, vivint cada moment en l'amor i en la fidelitat a Abbà, és testimoni de l'increïble amor que Déu té per cada home, del valor inestimable que li reconeix. Per això, cada un de nosaltres està cridat a fer seva la mirada i l'elecció d'amor de Jesús, a entrar en la seva manera de ser, de pensar, d'actuar. Aquesta és la fe, amb totes les seves expressions, puntualment descrites en l'encíclica.

Seguint en l'editorial del 7 de juliol, vostè em pregunta a més com entendre l'originalitat de la fe cristiana ja que aquesta es basa precisament en l'encarnació del Fill de Déu, respecte a altres credos que en canvi es fonamenten en la transcendència absoluta de Déu.

L'originalitat, al meu entendre, rau precisament en el fet que la fe ens fa participar, en Jesús, en la relació que Ell té amb Déu que és Abbà i, sota aquesta llum, la relació que Ell té amb tots els altres homes, fins i tot amb els enemics, sota el signe de l'amor. En altres termes, el vincle de Jesús, com ens el presenta la fe cristiana, no ens ha estat revelat per marcar una separació insuperable entre Jesús i els altres: sinó per dir-nos que, en Ell, tots hem estat cridats a ser fills de l'únic Pare i germans entre nosaltres. La singularitat de Jesús està donada per la comunicació, no per l'exclusió.

Sens dubte, d'això també es desprèn -i no és una nimietat- la distinció entre l'esfera religiosa i l'esfera política, sancionada amb aquell "Doneu a Déu el que és de Déu i al Cèsar el que és de Cèsar", afirmació íntegra de Jesús i sobre la qual, àrduament, s'ha construït la història d'Occident. L'Església, en efecte, és cridada a sembrar el llevat i la sal de l'Evangelí, és a dir l'amor i la misericòrdia de Déu que arriba a tots els homes, assenyalant la meta ultraterrenal i definitiva del nostre destí, mentre que a la societat civil i política li competeix la dura tasca d'articular i encarnar en la justícia i en la solidaritat, en el dret i en la pau, una vida cada vegada més humana. Pel qui viu la fe cristiana, això no vol dir fugir del món ni cercar hegemonia alguna, sinó servei a l'home, a qualsevol home i a tots els homes, a partir de la perifèria de la història mantenint sempre viu el sentit de l'esperança que incita a obrar el bé malgrat tot i mirant sempre més enllà.

Vostè em pregunta també, com a conclusió del seu primer article, què dir als germans jueus sobre la promesa que Déu els ha fet: s'ha malmès del tot? Aquest és -en veritat- un interrogant que ens concerneix radicalment, com a cristians, perquè, amb l'ajuda de Déu, sobretot a partir del Concili Vaticà II, hem redescobert que el poble jueu segueix sent, per a nosaltres, l'arrel santa del qual Jesús ha brollat. També jo, en l'amistat que he conreat durant tots aquests anys amb els germans jueus, a l'Argentina, moltes vegades en l'oració he interrogat Déu, especialment quan la ment portava el record de la terrible experiència de l'holocaust. El que puc dir-li, amb l'apòstol Pau, és que mai s'ha trencat la fidelitat de Déu a l'Aliança estreta amb Israel i que, a través de les terribles proves d'aquests segles, els jueus han conservat seva fe en Déu. I per això, mai els estarem suficientment agraïts, com a Església, però també com a humanitat. El poble jueu a més, amb la seva perseverança en la fe en el Déu de l'Aliança, ens recorda a tots, fins i tot a nosaltres els cristians, que estem sempre a l'espera, com a pelegrins, del retorn del Senyor i que, per tant, hem de romandre sempre oberts a Ell sense mai atrinxerar-nos en el que ja hem aconseguit.

Passo ara a les tres preguntes que em fa en l'article del 7 d'agost. Tinc la impressió que, en les dues primeres, allò que li interessa és entendre l'actitud de l'Església cap a qui no comparteix la fe en Jesús. En primer lloc, em pregunta si el Déu dels cristians perdona a qui no creu o no busca la fe. Considerant que -i és la qüestió fonamental- la misericòrdia de Déu no té límits si ens dirigim a Ell amb cor sincer i contrit, la qüestió per a qui no creu en Déu resta en obeir a la pròpia consciència. Escoltar i obeir significa prendre una decisió davant d'allò que es percep com a bé o com a mal. I en aquesta decisió es juga la bondat o la maldat del nostre actuar.

En segon lloc, em pregunta si el pensament segons el qual no existeix cap absolut i per tant tampoc cap veritat absoluta, sinó només una sèrie de veritats relatives i subjectives, és un error o un pecat. Per començar, jo no parlaria, ni tan sols pel que fa a un creient, de veritat "absoluta", en el sentit que absolut és allò que és inconnex, allò que manca de tota relació. Ara bé, la veritat, segons la fe

cristiana, és l'amor de Déu cap a nosaltres en Jesucrist. Per tant, la veritat és una relació! Tant és així que fins i tot cadascú de nosaltres la percep, la veritat, i l'expressa a partir de si mateix: de la seva història i cultura, de la situació en què viu, etc. Això no vol dir que la veritat sigui variable i subjectiva, tot el contrari. Significa que la veritat se'ns revela sempre només com un camí i una vida. ¿No ha estat potser el mateix Jesús qui ha dit: "Jo sóc el camí, la veritat, la vida"? En altres paraules, sent en definitiva la veritat tota una amb l'amor, exigeix humilitat i obertura per a ser buscada, escoltada i expressada. A aquest punt, cal aclarir bé els termes i, potser, per sortir de l'estretor d'una contraposició... absoluta, replantejar a fons la qüestió. Penso que aquesta és avui una necessitat imperiosa per entaular aquest diàleg serè i constructiu que tant desitjo i del qual parlava en les meves primeres línies.

Com a últim punt em pregunta si, amb la desaparició de l'home sobre la terra, desapareixerà també el pensament capaç de pensar Déu. Sens dubte, la grandesa de l'home rau en la seva capacitat de pensar Déu. És a dir, en la seva capacitat de viure una relació conscient i responsable amb Ell. Però la relació es dona entre dues realitats. Déu –aquest és el meu pensament i aquesta és la meva experiència, però quants, ahir i avui, els comparteixen!– no és una idea, si bé altíssima, fruit del pensament de l'home. Déu és realitat amb "R" majúscula. Jesús ens ho revela –i viui la relació amb Ell– com un Pare de bondat i misericòrdia infinita. Déu no depèn, per tant, del nostre pensament. Fins i tot si s'acabés la vida de l'home sobre la terra –i per a la fe cristiana, en tot cas, aquest món, així com el coneixem està destinat a acabar–, l'home no acabarà d'existir i, d'una manera que no ens ha estat donat a saber, tampoc l'univers creat amb ell. Les escriptures parlen d'"un cel nou i una terra nova" i afirma que, al final, en l'on i en el quan que es troba més enllà de nosaltres, però veritable i cap al qual, en la fe, ens encaminem amb ànsia i espera, Déu serà "tot en tots". Il·lustre Dr. Scalfari, concloc d'aquesta manera les meves reflexions, generades per allò que ha volgut comunicar-me i preguntar-me. Rebi-les com una resposta provisional, però sincera i optimista, a aquesta invitació que m'ha semblat entreveure de caminar un bon tros de camí junts. L'Església, creieu-me, malgrat la seva lentitud, les seves infidelitats, els seus errors i els pecats que ha pogut cometre i pot encara cometre entre aquells que la formen, no té altre sentit ni finalitat sinó el de viure i testimoniar a Jesús: Ell que ha estat enviat per Abbà " a portar la bona nova als pobres, a proclamar als captius la llibertat i als cecs el retorn de la llum, a posar en llibertat els oprimits, a proclamar l'any de gràcia del Senyor" (Lc 4, 18-19).

Amb fraterna afinitat, **Francesc**